

ความสัมพันธ์ระหว่างการสร้างสรรค์เชิงศิลปะและภาวะซึมเศร้าในนิสิตนักศึกษาที่เรียนใน สาขาวิชาด้านศิลปะโดยมีความหมายในชีวิตเป็นตัวแปรส่งผ่าน

วิภาวี วรุฒิวิทยารักษ์^{1*}

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการสร้างสรรค์เชิงศิลปะ ความหมายในชีวิต และภาวะซึมเศร้า กลุ่มตัวอย่าง เป็นนิสิตนักศึกษาศิลปะ จำนวน 311 คน อายุเฉลี่ยเท่ากับ 20.53 ปี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ มาตรวัดสมรรถนะการสร้างสรรค์ของเอปสไตน์ฉบับภาษาไทย มาตรวัดความหมายในชีวิต มาตรวัดด้านย่อยภาวะซึมเศร้าของมาตรวัดความเครียด ความวิตกกังวล ภาวะซึมเศร้า ฉบับ 42 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์การถดถอยตามแนวทางของ Baron และ Kenny (1986) ผลการวิจัยพบว่า ความหมายในชีวิตมีบทบาทเป็นตัวแปรส่งผ่านแบบสมบูรณ์ในความสัมพันธ์ระหว่างการสร้างสรรค์เชิงศิลปะและภาวะซึมเศร้าในนิสิตนักศึกษาด้านศิลปะ ผลการวิจัยนี้บ่งชี้ว่านิสิตนักศึกษาที่มีการสร้างสรรค์เชิงศิลปะหากพวกเขามีความหมายในชีวิตสูงพวกเขาก็จะมีแนวโน้มของอาการของภาวะซึมเศร้าต่ำ

คำสำคัญ: การสร้างสรรค์เชิงศิลปะ, ความหมายในชีวิต ภาวะซึมเศร้า, นิสิตนักศึกษาด้านศิลปะ

Received: November 30, 2021 Revised: December 15, 2021 Accepted: December 26, 2021

¹ นักจิตวิทยา คลินิกเวชกรรม สจล. คณะแพทยศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

* Corresponding author; e-mail: Vipavee.vo@kmitl.ac.th

Relationships between Artistic Creativity and Depression of Art Undergraduate Students with Meaning in Life as a Mediator

Vipavee Vorawutvitauarak ^{1*}

Abstract

This study aimed to examine relationships between artistic creativity and depression of art undergraduates with meaning in life as a mediator. Participants were 311 art undergraduate students with mean age of 20.53 years old. Instruments were the Thai version of The Epstein Creativity Competencies Inventory for Individuals, Purpose in Life Test, and Depression Subscale of 42 Depression Anxiety Stress Scale. Testing moderating effect is based on the approach of Baron & Kenny (1986). The result revealed that meaning in life was fully mediating the relationship between the artistic creativity and depression of art undergraduates. This finding indicated that art students with artistic creativity and high meaning in life are less likely to have less depressive symptoms.

Key words: Artistic creativity, Meaning in life, Depression, Art students

Received: November 30, 2021 **Revised:** December 15, 2021 **Accepted:** December 26, 2021

¹ Psychologist at KMITL Medical Center, Faculty of Medicine, King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang

* Corresponding author; e-mail: Vipavee.vo@kmitl.ac.th

บทนำ

ในโลกยุคปัจจุบันมีวิวัฒนาการและการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมเทคโนโลยี และนวัตกรรมอย่างรวดเร็ว อาจกล่าวได้ว่ากลุ่มผู้ที่มีส่วนสร้างความก้าวหน้าและการเติบโตทั้งทางเทคโนโลยี และนวัตกรรมนั้น ก็คือกลุ่มผู้ที่มีการสร้างสรรค์ในระดับสูงนั่นเอง ในยุคแรกของการศึกษาการสร้างสรรค์ นักจิตวิทยา เช่น Guilford (1967) และ Torrance (1988) ได้ให้ความหมายของการสร้างสรรค์ ว่า หมายถึง ความสามารถ ของสมองที่คิดสร้างสรรค์ โดย Guilford (1967) ให้ความสำคัญกับความหลากหลายทิศทาง ของการคิด(Divergent thinking) เช่น ความคล่องแคล่ว ความยืดหยุ่น การริเริ่มและละเอียดลออ ส่วน Torrance (1988) ให้ความสนใจการสร้างสรรค์ในเรื่องที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐานเพื่อการอยู่รอด ซึ่ง ทั้งสองคนได้มุ่งความสนใจด้านปัจจัยที่สำคัญต่อการสร้างสรรค์ที่เป็นการคิดสร้างสรรค์ (Sternberg, 2006) ปัจจุบันนี้นักจิตวิทยา นักวิชาการ และนักวิจัย ได้มีมุมมองต่อการสร้างสรรค์(Creativity) ที่หลากหลาย มากกว่าคำว่า “การคิดสร้างสรรค์(Creative Thinking)” กล่าวคือ การสร้างสรรค์ นับเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน และต้องสะท้อนถึงผลผลิตที่แปลกใหม่ น่าประหลาดใจ สามารถเข้าใจได้ มีเหตุผล มีคุณค่า มีประโยชน์ ส่ง งาม(Kersting, 2003)

การสร้างสรรค์ที่ศึกษาในปัจจุบันแบ่งเป็น 2 แบบ กล่าวคือ (1) การสร้างสรรค์เชิงศิลปะ (Artistic creativity) ซึ่งมีกระบวนการโครงสร้างหรือมีแบบแผนที่น้อย นักสร้างสรรค์เชิงศิลปะมักจะมุ่งปลดปล่อยบาง สิ่งบางอย่างจากตนเองสู่พื้นที่สาธารณะ และ (2) การสร้างสรรค์เชิงวิทยาศาสตร์ (Scientific creativity) ซึ่งใช้ กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในกระบวนการผลิตผลงานแต่ละชิ้น นักสร้างสรรค์เชิงวิทยาศาสตร์ มักจะใช้ กระบวนการสร้างสรรค์เพื่อตอบสนองความต้องการและเป้าหมายที่กำหนดจากภายนอก(MacKinnon, 1962) ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะการสร้างสรรค์เชิงศิลปะเท่านั้น การสร้างสรรค์เชิงศิลปะมีทั้งด้านที่เป็น ข้อดีและข้อเสียเช่นเดียวกับเหรียญที่มีสองด้าน กล่าวคือการศึกษาที่ผ่านมาได้ระบุว่าการสร้างสรรค์เชิงศิลปะ สามารถทำนายความพึงพอใจในชีวิตและการประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานได้ (Epstein & Phan, 2012) อย่างไรก็ตาม Silvia และ Kimbrel (2010) รายงานว่าการสร้างสรรค์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับภาวะ ซึมเศร้า ดังที่ Feist (1998) และ Jamison (1989) ระบุในงานของพวกเขาว่า บุคคลที่มีการสร้างสรรค์ทาง ศิลปะ จะมีลักษณะที่เปิดรับกับประสบการณ์ จินตนาการ และสังคมที่ไม่เป็นทางการ อีกทั้งพวกเขายังมี แนวโน้มที่จะมีอารมณ์ที่อ่อนไหว และมีแนวโน้มที่จะถูกวินิจฉัยเกี่ยวกับอาการทางจิตมากกว่าบุคคลทั่วไป เช่นเดียวกับงานก่อนหน้านี้ Waddell (1998) ระบุว่าการสร้างสรรค์เชิงศิลปะมีความเชื่อมโยงกับปัญหาทาง จิตใจ เช่น ความผิดปกติทางอารมณ์ โรคซึมเศร้า โรคอารมณ์แปรปรวนสองขั้ว(Bipolar disorder) การติดสาร เสพติดประเภทแอลกอฮอล์ และ Jamison (1993) รายงานว่าพบความผิดปกติทางอารมณ์ในศิลปินและ นักเขียนมากกว่าในประชากรปกติ 8 ถึง 10 เท่า โดยเฉพาะภาวะซึมเศร้า(Depression) ข้อมูลดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ปัญหาด้านจิตใจ โดยเฉพาะปัญหาทางอารมณ์ เช่น ภาวะซึมเศร้าของคนทำงานด้านศิลปะ หรือนักศึกษาศิลปะ เป็นประเด็นที่สำคัญและ ควรได้รับความสนใจจากผู้ที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากปัญหาด้าน อารมณ์ เช่น ภาวะซึมเศร้า เป็นตัวการสำคัญที่มีผลต่อศักยภาพในการทำงาน คุณภาพชีวิตและคุณภาพการ ทำงานได้

เมื่อพิจารณาปัจจัยที่ช่วยเยียวยาและเป็นภูมิคุ้มกันปัญหาด้านจิตใจ คือการรับรู้ความหมายในชีวิต (Meaning in life) (Kang et al., 2009) การสร้างสรรค์เชิงศิลปะนับเป็นช่องทางที่ทำให้ค้นพบความหมายในชีวิต เพราะการสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะนั้นเกี่ยวเนื่องกับการแสดงผลงานหรือการแสดงตัวตนออกสู่สาธารณะ และรับฟังซึ่งผลแห่งการวิจารณ์ผลงานนั้น ๆ ทำให้บุคคลที่มีความสร้างสรรค์ได้มีปฏิสัมพันธ์หรือทำงานร่วมกับผู้รอบข้างอย่างมีเป้าหมาย ดังที่ Frankl (1963) ได้กล่าวว่า บุคคลจะพบความหมายในชีวิตได้จากการมีส่วนร่วมกับโลกรอบ ๆ ตัวของเขา โดยให้คุณค่าต่อการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและอยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อมหรือผู้รอบตัว เรียกว่า คุณค่าเชิงประสบการณ์ (Experience value) (อรัญญา ตัญคำภีร์, 2554) การศึกษาวิจัยเชิงประจักษ์ที่ผ่านมาได้ระบุว่า ความหมายในชีวิต และภาวะซึมเศร้ามีความสัมพันธ์กันทางลบ (Phillips, 1980) นอกจากนี้การศึกษาของ Blackburn และ Owens (2015) ด้วยการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง พบว่า ความหมายในชีวิต สามารถทำนายภาวะซึมเศร้าได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสามารถทำนายความแปรปรวนของภาวะซึมเศร้าร้อยละ 51 จะเห็นได้ว่าทั้งการสร้างสรรค์เชิงศิลปะและความหมายในชีวิตต่างเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้า อย่างไรก็ตามการศึกษาบทบาทของความหมายในชีวิตในความสัมพันธ์ระหว่างการสร้างสรรค์เชิงศิลปะและภาวะซึมเศร้าในบริบทของสังคมในกลุ่มนิสิตนักศึกษาด้านศิลปะยังไม่มีปรากฏ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงบทบาทของความหมายในชีวิตว่าจะสามารถเป็นตัวปกป้องนิสิตนักศึกษาที่มีการสร้างสรรค์สูงไม่ให้เกิดภาวะซึมเศร้าได้มากน้อยเพียงใด ผู้วิจัยหวังว่าข้อความรู้จากบทความวิจัยนี้จะช่วยให้นักวิชาชีพด้านจิตวิทยาหรือผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มนิสิตนักศึกษาศิลปะ ให้ความสนใจและส่งเสริมพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพทางจิตให้สอดคล้องและเหมาะสมกับลักษณะเฉพาะของนิสิตนักศึกษาศิลปะต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาอิทธิพลของการสร้างสรรค์เชิงศิลปะที่มีต่อภาวะซึมเศร้าในนิสิตนักศึกษาศิลปะ โดยมีความหมายในชีวิตเป็นตัวแปรส่งผ่าน

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณแบบบรรยายและได้รับการรับรองด้านจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคนกลุ่มสหสถาบันชุดที่ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (รหัสโครงการวิจัยที่ 237.1/61) โดยมีรายละเอียดการดำเนินการวิจัยดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง นิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่กำลังศึกษาอยู่ใน คณะหรือสาขาด้านศิลปะระดับชั้นอุดมศึกษาปริญญาตรี ในมหาวิทยาลัยที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ได้แก่ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จำนวน 67 คน คณะจิตรกรรมศาสตร์ประติมากรรมและภาพพิมพ์ จำนวน 115 คน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์สาขาศิลปศึกษา จำนวน 52 คน มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาวิชาออกแบบกราฟิกและอินโฟร์ จำนวน 9 คน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์สาขาศิลปกรรมออกแบบประยุกต์ศิลป์ จำนวน 34 คน และ คณะสถาปัตยกรรมและการออกแบบ 34 คน โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

แบบตามสะดวก Convenience Sampling) กลุ่มตัวอย่างมีอายุเฉลี่ย 20.53 ปี (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.43 ปี) ในช่วงอายุ 18-28 ปี เป็นนิสิตนักศึกษาหญิง ร้อยละ 55.9 นิสิตนักศึกษาชายร้อยละ 44.1 ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 84.1) มีผลการเรียนเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 3.03 (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.46) ในช่วงคะแนน 1.01-3.96 คะแนน และร้อยละ 45.3 ระบุว่า เคยได้รับรางวัลจากผลงานการสร้างสรรค์เชิงศิลปะ ค่าเฉลี่ยจำนวนครั้งที่เคยได้รับรางวัลจากผลงานการสร้างสรรค์ศิลปะเท่ากับ 1.67+3.35 ครั้ง ค่าต่ำสุดและสูงสุด เท่ากับ 0-22 ครั้ง ร้อยละ 28.9 ระบุว่า เคยได้รับการตีพิมพ์หรือการจัดแสดงผลงานการสร้างสรรค์ทางศิลปะ ค่าเฉลี่ยจำนวนครั้งที่เคยได้รับการตีพิมพ์หรือการจัดแสดงผลงานการสร้างสรรค์ทางศิลปะ เท่ากับ 0.68 ครั้ง (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.41 ครั้ง ค่าต่ำสุด และสูงสุด เท่ากับ 0-10 ครั้ง)

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา คณะและสาขาที่กำลังศึกษาอยู่ ศาสนา รวมไปถึงผลสัมฤทธิ์ในการสร้างสรรค์เชิงศิลปะ ได้แก่ จำนวนครั้งที่เคยได้รับรางวัลจากผลงานการสร้างสรรค์เชิงศิลปะ จำนวนครั้งที่ผลงานได้รับการตีพิมพ์หรือการจัดแสดง ผลการเรียนเฉลี่ยสะสม (GPA) เป็นต้น

2. มาตรฐานสมรรถนะการสร้างสรรค์ของเอปสไตน์ฉบับภาษาไทย ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะพัฒนามาตรวัด The Epstein Creativity Competencies Inventory for Individuals (ECCI-i) ของ Epstein และคณะ (2008) เพื่อให้เหมาะสมกับนิสิตนักศึกษาศิลปะในบริบทของประเทศไทย มาตรวัด ECCI-i เป็นมาตรวัดที่ใช้ประเมิน 4 สมรรถนะหลักของบุคคลที่มีการสร้างสรรค์ ตามแนว Generativity Theory ซึ่งได้แก่ (1) ด้านการจับเก็บไอเดียใหม่ๆ (Capturing) ในด้านนี้ บุคคลที่มีการสร้างสรรค์สูง เมื่อเกิดไอเดียใหม่ๆ ขึ้น พวกเขาจะสามารถเก็บสะสมไอเดียนั้น และนำออกมาใช้เมื่อต้องการได้ ใช้ความฝันหรือการฝันกลางวันเป็นแหล่งในการสร้างสรรค์ (2) ด้านการท้าทาย (Challenging) ในด้านนี้ บุคคลที่มีการสร้างสรรค์สูงมักใช้เวลาไปกับงานที่ท้าทาย การตั้งเป้าหมายต่างๆ การจัดการความกลัวและความเครียดที่เกี่ยวข้องกับความล้มเหลวได้อย่างมีประสิทธิภาพ (3) ด้านการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ (Broadening) ในด้านนี้ บุคคลที่มีการสร้างสรรค์สูง มักแสวงหาการฝึกฝน ประสบการณ์และความรู้นอกเหนือจากความรู้ในปัจุบัน (4) ด้านการเปลี่ยนสภาวะแวดล้อม (Surrounding) ในด้านนี้ บุคคลที่มีการสร้างสรรค์สูง มัก เปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางกายภาพและทางสังคมอย่างสม่ำเสมอ ค้นหาสิ่งเร้าที่ไม่ธรรมดาหรือการผสมผสานของสิ่งเร้า มาตรวัดนี้มีข้อถามจำนวนทั้งสิ้น 28 ข้อ โดยผู้ตอบมาตรวัดนี้ด้วยตนเอง โดยประมาณค่าแบบ Likert scale เรียงลำดับจาก ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (1) ไม่เห็นด้วย (2) พอๆกัน (3) เห็นด้วย (4) และ เห็นด้วยอย่างยิ่ง (5) มาตรวัดนี้มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .77 สำหรับการแปลผลคะแนนนั้น หลังกลับคะแนนข้อคำถามทางลบแล้วจะใช้การรวมคะแนนที่ได้ในแต่ละข้อคำถามทั้ง 28 ข้อ โดยความเป็นไปได้ของคะแนนต่ำสุด คือ 28 คะแนน และคะแนนสูงสุดคือ 140 คะแนน ซึ่งยิ่งกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนต่ำ ก็ยิ่งมีสมรรถนะทางการสร้างสรรค์ต่ำ ในขณะที่ยิ่งกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนสูง ก็ยิ่งมีสมรรถนะทางการสร้างสรรค์สูง

3. มาตรการวัดความหมายในชีวิต ผู้วิจัยได้นำมาตรการวัดความมุ่งหวังในชีวิต (Purpose in life : PIL) ที่พัฒนาโดย Crumbaugh และ Maholick (1964) แปลและเรียบเรียงโดย อรัญญา ตัญคำภีร์ (2544) ใช้ประเมินการรับรู้เป้าหมายและความหมายในชีวิตตามทฤษฎีจิตบำบัดแนวความหมายในชีวิต หรือ Logotherapy ได้ดี มาตรการนี้มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .84 โดยมาตรการ PIL เป็นมาตรการที่ให้ผู้ตอบรายงานตนเอง ลักษณะมาตรการวัดเป็นมาตรส่วนประมาณค่า (rating scale) 7 ระดับ โดย ค่า 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยมากที่สุด ค่า 4 หมายถึง ไม่แน่ใจ และค่า 7 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด มีจำนวนข้อกระทงทั้งหมด 20 ข้อ คะแนนของมาตรการฉบับนี้จะอยู่ในช่วงคะแนนระหว่าง 20 คะแนน ถึง 140 คะแนน

4. มาตรการวัดด้านย่อยภาวะซึมเศร้าของมาตรการวัดความเครียด ความวิตกกังวล ภาวะซึมเศร้า ฉบับ 42 ข้อ ผู้วิจัยได้นำมาตรการวัดย่อยภาวะซึมเศร้าในมาตรการ DASS-42 (Depression Anxiety Stress Scale) ฉบับภาษาไทยที่ได้รับการเผยแพร่โดย Webster (2008) โดยพัฒนาและแปลจาก มาตรการ DASS- 42 ของ Lovibond & Lovibond (1995) โดยมาตรการภาวะซึมเศร้านี้มี 14 ข้อคำถาม โดยผู้ตอบเลือกตอบ ในแต่ละข้อเลือกตอบได้ตั้งแต่ 0 – 4 คะแนน (0 = ไม่เคยเลย, 1 = เกือบไม่เคย, 2 = บางครั้ง, 3 = ค่อนข้างบ่อย, และ 4 = บ่อยมาก) ค่าความเที่ยงของมาตรการวัดด้านย่อยภาวะซึมเศร้าอยู่ที่ .79 สำหรับการแปลผล Lovibond และ Lovibond (1995) ได้รายงานค่าคะแนน และเกณฑ์ระดับภาวะซึมเศร้า ของมาตรการ DASS ข้อดังนี้ คะแนน 0 - 9 ปกติ คะแนน 10 - 13 ภาวะซึมเศร้าเล็กน้อย คะแนน 14 – 20 ภาวะซึมเศร้าปานกลาง คะแนน 21 – 27 ภาวะซึมเศร้าระดับสูง และคะแนน 28 ขึ้นไป ภาวะซึมเศร้ารุนแรงระดับสูงมาก

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง เริ่มจาก การชี้แจงรายละเอียดในการวิจัย หัวข้อในการวิจัย วัตถุประสงค์ และสิทธิของผู้เข้าร่วมในการวิจัย และหลังจากขอความสมัครใจในการเข้าร่วมการวิจัยจากกลุ่มตัวอย่างแล้ว ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามให้แก่ผู้เข้าร่วมวิจัยที่สมัครใจตอบแบบสอบถาม หลังจากผู้เข้าร่วมวิจัยตอบแบบสอบถามครบสมบูรณ์แล้ว ผู้วิจัยจึงขอเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง เมื่อได้รับแบบสอบถามคืนแล้ว จึงได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล ตรวจสอบอิทธิพลของการสร้างสรรค์เชิงศิลปะที่มีต่อภาวะซึมเศร้าในนิสิตนักศึกษาศิลปะ โดยมีความหมายในชีวิตเป็นตัวแปรส่งผ่านโดยวิเคราะห์การถดถอยตามแนวทางของ Baron และ Kenny (1986)

ผลการวิจัย

ในการวิเคราะห์ผลการวิจัยเบื้องต้นพบว่าการสร้างสรรค์เชิงศิลปะมีความสัมพันธ์ทางลบกับภาวะซึมเศร้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -.24, p < .01$) และ ความหมายในชีวิต มีความสัมพันธ์ทางลบกับภาวะซึมเศร้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -.70, p < .01$) เช่นกันดังแสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปรต่าง ๆ

ตัวแปร	M	SD	ค่าต่ำสุด-สูงสุด	ค่าคะแนนที่เป็นไปได้	1	2	3
1.การสร้างสรรค์เชิงศิลปะ	91.41	10.74	65-116	28-140	-		
2.ความหมายในชีวิต	98.50	15.79	56-139	20-140	.44**	-	
3.ภาวะซึมเศร้า	12.33	8.29	0-39	0-42	-.24**	-.70**	-

** p<.01

ต่อมาเป็นการตรวจสอบว่าความสัมพันธ์ระหว่างการสร้างสรรค์เชิงศิลปะและภาวะซึมเศร้าว่ามีความหมายในชีวิตเป็นตัวแปรส่งผ่านหรือไม่ โดยการวิเคราะห์การถดถอยตามแนวทางของ Baron และ Kenny (1986) มีลำดับขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1-3 การวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (Simple regression analysis) กล่าวคือ ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่ายระหว่างการสร้างสรรค์เชิงศิลปะกับภาวะซึมเศร้าพบว่าค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของการสร้างสรรค์เชิงศิลปะที่ส่งผลต่อภาวะซึมเศร้า หรือ c มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เท่ากับ $-.19$ ($SE_c = .04$) แสดงว่าการสร้างสรรค์เชิงศิลปะมีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้า ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่ายระหว่างการสร้างสรรค์เชิงศิลปะกับความหมายในชีวิต ผลการวิเคราะห์พบว่าค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของการสร้างสรรค์เชิงศิลปะที่ส่งผลต่อความหมายในชีวิต หรือ a มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เท่ากับ $.65$ ($SE_a = .08$) แสดงว่าการสร้างสรรค์เชิงศิลปะมีความสัมพันธ์กับความหมายในชีวิต ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่ายระหว่างความหมายในชีวิตกับภาวะซึมเศร้า ผลการวิเคราะห์พบว่าค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของความหมายในชีวิตที่ส่งผลต่อภาวะซึมเศร้า หรือ b มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เท่ากับ $-.39$ ($SE_b = .02$) แสดงว่าความหมายในชีวิตมีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้า ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่ายในขั้นตอนที่ 1 ถึง ขั้นตอนที่ 3

ตัวแปรต้น $\Rightarrow$ ตัวแปรตาม	ค่าประมาณพารามิเตอร์	SE	β
ขั้นที่ 1 การสร้างสรรค์เชิงศิลปะ $\Rightarrow$ ภาวะซึมเศร้า	$c = -.19$	.04	-.24**
ขั้นที่ 2 การสร้างสรรค์เชิงศิลปะ $\Rightarrow$ ความหมายในชีวิต	$a = .65$	.08	.44**
ขั้นที่ 3 การสร้างสรรค์เชิงศิลปะ $\Rightarrow$ ภาวะซึมเศร้า	$b = -.39$	.02	-.74**

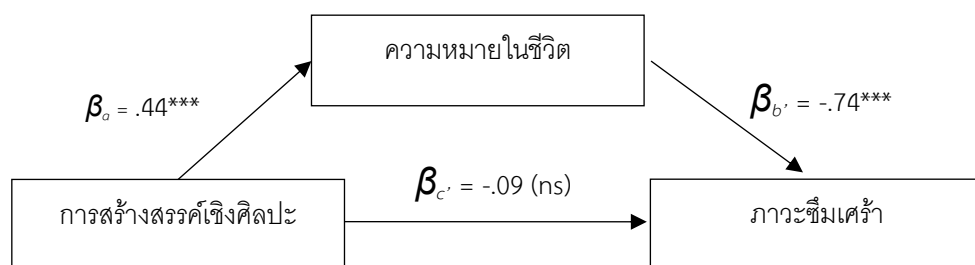
ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple regression analysis) ซึ่งมีตัวแปรอิสระคือการสร้างสรรค์เชิงศิลปะ ความหมายในชีวิต ซึ่งร่วมกันทำนายตัวแปรตามคือภาวะซึมเศร้าในนิสิตนักศึกษาศิลปะ โดยวิธีใส่ตัวแปรอิสระเข้าสมการทุกตัวพร้อมกัน (Enter) ผลการวิเคราะห์พบว่า การสร้างสรรค์เชิงศิลปะ ความหมายในชีวิต สามารถทำนายภาวะซึมเศร้าของนิสิตนักศึกษาศิลปะได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิเคราะห์พบว่าค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของความหมายในชีวิตที่ส่งผลต่อภาวะซึมเศร้า หรือ b มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เท่ากับ $-.39$ ($SE_b = .02$) แสดงว่าความหมายในชีวิตมีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้า ส่วนค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของการสร้างสรรค์เชิงศิลปะที่ส่งผลต่อภาวะซึมเศร้า หรือ c' เท่ากับ $-.07$ ($SE_b = .04$) โดยไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าการสร้างสรรค์เชิงศิลปะไม่มีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้าเมื่อควบคุมอิทธิพลของความหมายในชีวิตให้มีค่าคงที่ ดังรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณในขั้นตอนที่ 4

ตัวแปร	B	SEB	β	F	R	Adjusted R^2
ค่าคงที่	44.617	3.005	-	154.812	.708**	.501**
1 การสร้างสรรค์เชิงศิลปะ	0.066	0.035	.086			
2 ความหมายในชีวิต	-0.399	0.024	-.742**			

** $p < .01$.

ขั้นตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติ Z ตามสูตรของ Sobel (1982) เพื่อยืนยันว่าความหมายในชีวิตเป็นตัวแปรส่งผ่าน ผลการศึกษา พบว่า อิทธิพลทางตรงของการสร้างสรรค์เชิงศิลปะที่มีต่อภาวะซึมเศร้า หรือ $\beta_{c'}$ เท่ากับ .09 (ns) อิทธิพลทางอ้อมรวม ซึ่งคืออิทธิพลของการสร้างสรรค์เชิงศิลปะที่ส่งผ่านตัวกลางคือความหมายในชีวิตที่มีต่อภาวะซึมเศร้า หรือ $\beta_o * \beta_b$ เท่ากับ $.44 * -.74 = -.33$ ($p < .01$) ดังนั้นอิทธิพลโดยรวมของการสร้างสรรค์เชิงศิลปะที่มีต่อภาวะซึมเศร้า หรือ β_c เท่ากับ $-.24$ ($p < .001$) ดังภาพที่ 1

*** $p < .001$.

ภาพที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานของอิทธิพลทางตรงระหว่าง การสร้างสรรค์เชิงศิลปะกับภาวะซึมเศร้า และอิทธิพลทางอ้อมรวมที่มีความหมายในชีวิตเป็นตัวแปรส่งผ่าน

กล่าวโดยสรุป ผลการวิเคราะห์ทั้ง 5 ขั้นตอนพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของการสร้างสรรค์เชิงศิลปะที่ส่งผลต่อภาวะซึมเศร้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($c = -.19, p < .01$) ผลการทดสอบอิทธิพลทางอ้อมโดย Sobel test ถึงระดับนัยสำคัญทางสถิติ ($Z = -7.5, p < .01$) อิทธิพลทางตรงของการสร้างสรรค์เชิงศิลปะไม่ส่งผลต่อภาวะซึมเศร้า ($c' = .07, ns$) ตามที่ Baron และ Kenny (1986) กล่าวว่าเมื่อค่า c มีนัยสำคัญทางสถิติแต่ c' ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ถือว่าเป็นการส่งผ่านอย่างสมบูรณ์ (Complete mediation or perfect mediation) ดังนั้นความสัมพันธ์ของการสร้างสรรค์เชิงศิลปะและภาวะซึมเศร้าโดยมีความหมายในชีวิตเป็นตัวแปรส่งผ่านจึงเป็นการส่งผ่านอย่างสมบูรณ์

การอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่าความหมายในชีวิตเป็นตัวแปรส่งผ่านจึงเป็นการส่งผ่านอย่างสมบูรณ์ในความสัมพันธ์ของการสร้างสรรค์เชิงศิลปะและภาวะซึมเศร้าของนิสิตนักศึกษาด้านศิลปะ หมายความว่า การสร้างสรรค์เชิงศิลปะทำให้นิสิตนักศึกษาศิลปะรับรู้ความหมายในชีวิตและเมื่อนิสิตนักศึกษารับรู้ความหมายในชีวิตแล้วพวกเขาจะมีภาวะซึมเศร้าน้อย ทั้งนี้อภิปรายได้ว่าการสร้างสรรค์เชิงศิลปะ ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการประเมินความสามารถในการแสดงออกซึ่งผลงานที่แปลกใหม่ไม่เหมือนใคร เป็นการใช้ความรู้ ความสามารถ ทักษะและทฤษฎีที่ได้เรียนรู้มาประกอบกันเพื่อสร้างสรรค์เป็นผลงานซึ่งเป็นรูปธรรม โดยมีเป้าหมายเพื่อทั้งสื่อสารกับผู้คนรอบข้าง แสดงออกซึ่งตัวตนและจิตวิญญาณ ท้าทายขีดความสามารถของตน หรือฝึกฝนขัดเกลาฝีมือ กล่าวได้ว่าการสร้างสรรค์เชิงศิลปะ คือคุณค่าเชิงสร้างสรรค์ (Creative value) ซึ่งก่อให้เกิดความหมายในชีวิตตามแนวคิดของจิตบำบัดแนวความหมายในชีวิตนั่นเอง ตามที่ Frankl (1963) กล่าวว่า เมื่อบุคคลทุ่มเททำกิจกรรมหรือสร้างผลงานบางอย่างด้วยศักยภาพและความรักที่มีอย่างเต็มพลัง อย่างตระหนักรู้ว่าเขามีหน้าที่กระทำการสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้ชีวิตของเขามีความหมาย จะทำให้พวกเขาค้นพบความหมายในชีวิต ซึ่งการรับรู้ว่าตนเองมีความหมายในชีวิตจะทำให้ นิสิตนักศึกษาศิลปะห่างไกลจากภาวะซึมเศร้า หรือกล่าวคือห่างไกลจากความรู้สึกว่าตนไร้ความหมาย ซึ่ง Frankl (1963) เชื่อว่าเป็นสาเหตุของการเจ็บป่วยทางจิตใจต่าง ๆ ความรู้สึกไร้ความหมายจะแสดงอาการ เมื่อบุคคลรู้สึกเบื่อหน่าย ขาดการสร้างสรรค์ และความคิดริเริ่ม ขาดความสนใจสิ่งแวดล้อม มักมองโลกในแง่ลบ (อรัญญา ตัญคำภีร์, 2554) ผลการวิจัยนี้สนับสนุนว่าหากต้องการลดภาวะซึมเศร้าในนิสิตนักศึกษาศิลปะที่มีการสร้างสรรค์สูง ต้องเสริมสร้างคุณค่าความหมายในชีวิตร่วมไปกับการพัฒนาการสร้างสรรค์ด้วย

ประเด็นที่น่าสนใจอีกประเด็นหนึ่งคือ การสร้างสรรค์เชิงศิลปะในนิสิตนักศึกษาด้านศิลปะ มีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงทางลบกับมาตรวัดภาวะซึมเศร้า (r เท่ากับ $-.30, p < .01$) หมายความว่า นิสิตนักศึกษาศิลปะที่มีการสร้างสรรค์เชิงศิลปะสูง จะมีระดับภาวะซึมเศร้าน้อย แม้ว่าผลการศึกษานี้เป็นไปในทางเดียวกับ Epstein และ Phan (2012) ที่พบว่า คะแนนของแบบวัดสมรรถนะการสร้างสรรค์สามารถทำนายความพึงพอใจในชีวิตและความประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานได้ ผลการวิจัยนี้ไม่เป็นไปตามการวิจัยก่อนหน้านี้ เช่น Ludwig (1992) ที่พบว่า ศิลปินนั้นมีเหตุการณ์ตลอดชีวิตที่แสดงถึงภาวะซึมเศร้าและความวิตกกังวลที่สูง และได้การบำบัดทางจิตวิทยาลดกว่าผู้เชี่ยวชาญในสาขาอื่น (Ludwig, 1992) หรือดังที่ Feist,

1998; Jamison, 1989) ระบุในงานของพวกเขาว่า บุคคลที่มีการคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะจะมีลักษณะที่เปิดรับกับประสบการณ์ จินตนาการ และสังคมที่ไม่เป็นทางการ อีกทั้งพวกเขายังมีแนวโน้มที่จะมีอารมณ์ที่อ่อนไหว และมีแนวโน้มที่จะถูกวินิจฉัยเกี่ยวกับอาการทางจิตเภทมากกว่าบุคคลทั่วไป ความเป็นไปได้ประการหนึ่งที่ว่านิสิตนักศึกษาศิลปะที่มีการสร้างสรรค์เชิงศิลปะสูง เป็นผู้ที่มีความซึมเศร้าต่ำนี้ อาจเนื่องมาจากการวิจัยครั้งนี้ใช้การประเมินการสร้างสรรค์ที่แตกต่างจากการศึกษาที่ผ่านมา กล่าวคือ การประเมินการสร้างสรรค์ในการศึกษานี้ใช้เครื่องมือประเมินบุคลิกภาพหรือลักษณะนิสัยผู้มีการสร้างสรรค์ ส่วนการศึกษานี้ใช้การประเมิน สมรรถนะการสร้างสรรค์ที่ประกอบด้วย 4 ทักษะหลัก เช่น การจับเก็บ บ่มเพาะไอเดียใหม่ ๆ การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางกายภาพและทางสังคมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อกระตุ้นให้เกิดความคิดใหม่ ๆ การใช้ความฝันหรือการฝันกลางวันเป็นแหล่งในการสร้างสรรค์ผลงานที่มีความแปลกใหม่ น่าประหลาดใจของตน การทำสิ่งท้าทายที่เปิดโอกาสใหม่ ๆ ในการสร้างสรรค์ ตามด้วยการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ การเรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่ จะเห็นว่าสมรรถนะนี้เป็นสิ่งที่สามารถเรียนรู้เพิ่มเติมและพัฒนาได้ (Epstein, 1996)

สรุป

ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า การสร้างสรรค์เชิงศิลปะ ความหมายในชีวิต มีความสัมพันธ์ต่อภาวะซึมเศร้าในนิสิตนักศึกษาศิลปะ โดยที่ความหมายในชีวิต เป็นปัจจัยสำคัญในการปกป้องนิสิตนักศึกษาจากการมีภาวะซึมเศร้า ดังนั้นจึงอยากให้ นักวิชาชีพด้านจิตวิทยาหรือผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มนิสิตนักศึกษาศิลปะให้ความสนใจและส่งเสริมพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพทางจิตให้สอดคล้องและเหมาะสมกับลักษณะเฉพาะของนิสิตนักศึกษาศิลปะ อย่างไรก็ตามแม้ว่าผลการวิจัยนี้ สะท้อนภาพความสัมพันธ์ระหว่างการสร้างสรรค์เชิงศิลปะ ความหมายในชีวิต และภาวะซึมเศร้าในนิสิตนักศึกษาศิลปะ โดยเฉพาะในประเด็นที่ว่าหากต้องการป้องกันภาวะซึมเศร้าในนิสิตนักศึกษาศิลปะที่มีการสร้างสรรค์สูง ต้องเสริมสร้างคุณค่าความหมายในชีวิตร่วมไปกับการพัฒนาการสร้างสรรค์ด้วย อย่างไรก็ตามในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บตัวอย่างเฉพาะนิสิตนักศึกษาศิลปะ ที่กำลังศึกษาใน มหาวิทยาลัยเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ดังนั้นการนำผลการวิจัยไปอธิบายประชากรกลุ่มอื่นอาจกระทำด้วยความระมัดระวัง

เอกสารอ้างอิง

- อรัญญา ต้อยคำภีร์. (2544). การพัฒนามาตรวัดความมุ่งหวังในชีวิตนิสิตนักศึกษาไทย. *วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย*, 9(1), 18-26.
- อรัญญา ต้อยคำภีร์. (2554). จิตบำบัดแนวความหมายในชีวิต Logotherapy (พิมพ์ครั้งที่ 2). โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Baron, R. M., & Kenny, D. A. (1986). The moderator-mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(6), 1173-1182.

- Blackburn, L., & Owens, G. P. (2015). The effect of self efficacy and meaning in life on posttraumatic stress disorder and depression severity among veterans. *Journal of Clinical Psychology, 71*(3), 219-228.
- Crumbaugh, J. C., & Maholick, L. T. (1964). An experimental study in existentialism: The psychometric approach to Frankl's concept of noogenic neurosis. *Journal of Clinical Psychology, 20*(2), 200-207.
- Epstein, R. (1996). Capturing creativity. *Psychology Today, 29*(4), 41-43.
- Epstein, R., & Phan, V. (2012). Which competencies are most important for creative expression?. *Creativity Research Journal, 24*(4), 278-282.
- Epstein, R., Schmidt, S. M., & Warfel, R. (2008). Measuring and training creativity competencies: Validation of a new test. *Creativity Research Journal, 20*(1), 7-12.
- Feist, G. J. (1998). A meta-analysis of personality in scientific and artistic creativity. *Personality and Social Psychology Review, 2*(4), 290-309.
- Frankl, V. E. (1963). Man's search for meaning: An introduction to logotherapy. Pocket.
- Guilford, J. P. (1967). The nature of human intelligence. McGraw-Hill.
- Jamison, K. R. (1989). Mood disorders and patterns of creativity in British writers and artists. *Psychiatry, 52*(2), 125-134.
- Kang, K., Im, J., Kim, H., Kim, S., Song, M., & Sim, S. (2009). The effect of logotherapy on the suffering, finding meaning, and spiritual well-being of adolescents with terminal cancer. *Journal of Current Directions in Psychological Science, 312-319*.
- Kersting, K. (2003). What exactly is creativity. *Monitor on Psychology, 34*(10), 1-40.
- Lovibond, S. H., & Lovibond, P. F. (1995). *Manual for the Depression Anxiety Stress Scales (2nd ed.)*. Psychology Foundation.
- MacKinnon, D. W. (1962). The nature and nurture of creative talent. *American Psychologist, 17*, 484-495.
- Phillips, W. M. (1980). Purpose in life, depression, and locus of control. *Journal of Clinical Psychology, 36*(3), 661-667.
- Silvia, P. J., & Kimbrel, N. A. (2010). A dimensional analysis of creativity and mental illness: Do anxiety and depression symptoms predict creative cognition, creative accomplishments, and creative self-concepts?. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts, 4*(1), 2-10.
- Sternberg, R. J. (2006). The nature of creativity. *Creativity Research Journal, 18*(1), 87-98.

Torrance, E. P. (1988). The nature of creativity as manifest in its testing. *The nature of creativity*, 43-75.

Waddell, C. (1998). Creativity and mental illness: is there a link?. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 43(2), 166-172.